

Gedragsreglement seksuele intimidatie, pesten en agressie

Bunnik, juli 2008

Inhoudsopgave

	Pag.
1. Inleiding	3
2. Machtsverschillen	3
3. Gedragsregels	4
4. Verantwoordelijkheid begeleider	7
5. Verantwoordelijkheid sporter	8
6. Hoe te handelen bij overschrijding regels?	8
7. Informatie	9

1. Inleiding

NOC*NSF heeft ter preventie van seksuele intimidatie in de sport een aantal gedragsregels opgesteld. Op 20 mei 1997 zijn deze door de negentig landelijke sportorganisaties aangesloten bij NOC*NSF aangenomen. Op 2 november 1999 is door de besturen van NEBAS en NSG het reglement op basis van deze gedragsregels aangenomen (mr. F.C. Kollen, 1999). NebasNsg heeft in 2003, op basis van die regels en de regels van de KNGU, de noodzakelijke aanvullingen toegevoegd aan het reglement van NOC*NSF voor de sport voor mensen met een beperking. *Deze aanvullingen zijn in de tekst schuin gedrukt weergegeven.*

Noot: Per 1-1-2009 wordt NebasNag: Stichting Gehandicaptensport Nederland.

De gedragsregels zijn van belang voor iedereen die aan sport doet. Ze zijn vooral bedoeld om alle begeleiders van sporters en van sportactiviteiten een richtlijn te geven ten aanzien van welk gedrag wel en niet is toegestaan.

Het naleven van de gedragsregels is een verantwoordelijkheid van de volwassen begeleider, niet van het kind *of degene die dat vanwege zijn beperking niet kan.*

Begrippen

Seksuele intimidatie is elke vorm van seksueel gedrag of seksuele toenadering, in verbale, non-verbale of fysieke zin, opzettelijk of onopzettelijk, die door de persoon die het ondergaat als ongewenst of ongedwongen wordt ervaren.

Seksuele intimidatie kan voorkomen tussen sporters onderling, tussen kader onderling en tussen sporters en kader.

Seksuele intimidatie is dus een breed begrip. Dubbelzinnige grapjes, onverwachte aanrakingen en pin-ups in de verzorgingsruimte kunnen als intimiderend worden ervaren. Ook ondubbelzinnige, strafbare vormen van seksueel misbruik, zoals aanranding en verkrachting, vallen onder seksuele intimidatie. Dergelijke vormen van seksuele intimidatie beginnen vaak met 'onschuldige' vormen van intimidatie.

2. Machtverschillen

Seksuele intimidatie komt het meest voor in relaties waarbij sprake is van machtsverschil. Dat machtsverschil kan te maken hebben met leeftijd (volwassene tegenover kind), positie (trainer tegenover sporter), *beperking (gemakkelijkere beïnvloeding of afhankelijkheid van mensen met een beperking tegenover mensen zonder beperking)* of bijvoorbeeld getal (groep tegenover eenling).

Voorbeelden

“Gezien het gebrek aan geld en de makkelijkere situatie in verband met m'n noodzakelijke verzorging deed ik alles wat de trainer zei. Dus toen de trainer zei dat we in één hotelkamer sliepen en hij naar mijn bed toekwam, kon ik geen nee zeggen”, aldus een sportster.

“Toen ik een nieuwe groep kreeg met veel mannen van mijn eigen en iets oudere leeftijd, kreeg ik opmerkingen over dat ik een lekker mokkel was. Omstanders maakten weddenschappen wie me het eerst in bed zou krijgen”, aldus een vrouwelijke trainer.

3. Gedragsregels

De regels die nu gelden voor de nieuwe Gehandicaptensport Nederland organisatie:

Belangrijkste algemene regel

Iedereen in de sport dient zich te onthouden van seksueel (machts)misbruik en seksuele intimidatie, zowel het kader als de sporters.

1. Voor de omgang tussen personen onderling in Gehandicaptensport Nederland-verband en/of in het kader van sportbeoefening en tijdens trainingen dienen de regels van dit reglement in acht te worden genomen *en gelden naast of als aanvulling op richtlijnen van begeleiders die voor de uitoefening van hun beroep al over eigen gedragsregels of een beroepscode beschikken.*

Ad 1. De omgang tussen b.v. een begeleider (trainer, coach, fysiotherapeut, arts, leraar, masseur, psycholoog, leider, begeleider, wedstrijdfunctionaris, scheidsrechter, medewerker, bestuurder, meehelpende familie) en een sporter. Beiden mannelijk of vrouwelijk. In verband met de overzichtelijkheid wordt verder alleen de begeleider genoemd. Ook begeleiders onderling en sporters onderling dienen zich aan deze regels te houden.

2. Een begeleider moet zorgen voor een omgeving en sfeer waarbinnen een sporter zich veilig voelt (te bewegen).

Ad 2. De sporter moet als mens worden gerespecteerd. Er mag geen onderscheid worden gemaakt naar of nadruk gelegd worden op godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht, nationaliteit, seksuele geaardheid, culturele achtergrond, leeftijd, lichamelijke kenmerken, *beperving* of burgerlijke staat. Dat betekent dat de sporter zich zowel tijdens het sporten maar ook daarbuiten, bijvoorbeeld in de kleedruimtes, hotels, veilig moet voelen en het gevoel moet hebben dat hij zich –letterlijk- vrij kan bewegen.

3. Een begeleider onthoudt zich ervan een sporter te bejegenen op een wijze die de sporter in zijn waardigheid aantast en verder in het privé-leven van de sporter door te dringen dan nodig is voor het gezamenlijk gestelde doel.

Ad 3. Het gaat erom dat de begeleider niet onnodig indringt in het privé-leven van de sporter, bijvoorbeeld door er vragen over te stellen, afspraakjes te maken, contact op te nemen, enz.

4. Een begeleider onthoudt zich van elke vorm van seksueel (machts)misbruik of seksuele intimidatie tegenover een sporter *ook als er sprake is van een gemakkelijker beïnvloeding door de beperking of afhankelijkheid als gevolg van de beperking.*

Ad 4. De begeleider mag zijn specifieke situatie niet gebruiken voor doeleinden ten eigen nutte, die in strijd zijn met de verantwoordelijkheid voor de sporter of die de grenzen van de relatie overschrijden, zoals bijvoorbeeld:

- bevrediging van eigen seksuele en/of agressieve of afkerende verlangens
- een seksueel/erotisch geladen sfeer scheppen
- de sporter op een niet-functionele wijze bekijken, waarbij de ogen gericht zijn op de geslachtskenmerken
- met seksueel gedrag ingaan op verliefde gevoelens, seksuele verlangens of fantasieën van de sporter

- vormen van aanranding
- exhibitionisme.

In de (professionele)relatie met de sporter kunnen bij zowel sporter als begeleider gevoelens ontstaan die zich niet verhouden met de relatie tot het trainen of begeleiden. Bijvoorbeeld verliefdheid, afkeer of agressie. Beide partijen moeten alert zijn op deze gevoelens. De begeleider moet zelfs, als de sporter dat verlangt of daartoe uitnodigt, dan ook niet metterdaad ingaan op seksuele en/of al dan niet agressieve toenaderingspogingen, dan wel dergelijke toenaderingspogingen zelf ondernemen. Seksuele handelingen en (geforceerde) seksuele relaties tussen begeleider en sporter worden ten sterkste afgeraden. Door partijen moeten zo snel mogelijk maatregelen worden genomen om te voorkomen dat deze 'relatie' zich in welke vorm dan ook ontwikkelt. Hierbij kan gedacht worden aan verbreken van één van beide verhoudingen; de seksuele of de sportbegeleidingsrelatie.

5. Seksuele handelingen en seksuele relaties tussen een begeleider en een jeugdige sporter tot 16 jaar *of een begeleider en mensen met een verstandelijke beperking* zijn onder geen beding geoorloofd en worden beschouwd als seksueel misbruik.

Ad 5. Tussen volwassenen en jeugdigen is sprake van een natuurlijk overwicht. Dat natuurlijke overwicht van de 'dader' en angst voor de gevolgen maken het vele malen moeilijker om hem af te wijzen bij ongewenst gedrag. Al dan niet jeugdige sporters die op het moment zelf wel positief staan tegenover seksueel contact, bijvoorbeeld omdat zij verliefd zijn op de begeleider, realiseren zich vaak pas achteraf dat bij het gebeurde vele vraagtekens zijn te plaatsen. Veelal blijkt dan dat hun eventuele instemming op dat moment niet 'echt' was.

Voor mensen met een verstandelijke beperking c.q. mensen die lichamelijk onmachtig zijn, wordt teruggevallen op wetsartikel 247.1 "Hij die met iemand van wie hij weet dat hij in staat van bewusteloosheid of lichamelijke onmacht verkeert, dan wel aan een zodanige gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke stoornis van zijn geestvermogens lijdt dat hij niet of onvolkomen in staat is zijn wil daaromtrent te bepalen of kenbaar te maken of daarentegen weerstand te bieden of met iemand beneden de leeftijd van zestien jaren buiten echt ontuchtige handelingen pleegt of laatst gemelde tot het plegen of dulden van zodanige handelingen buiten echt met een derde verleidt, wordt gestraft met een gevangenisstraf"

6. Een begeleider mag een sporter niet op zodanige wijze aanraken dat de sporter deze aanraking naar redelijke verwachting als seksueel of erotisch van aard zal ervaren, zoals doorgaans het geval zal zijn bij het bewust of onbewust (doen) aanraken van geslachtsdelen, billen en borsten. *Ook mag men geen misbruik maken van functionele aanrakingen bij de lichamelijke begeleiding van mensen met een beperking (b.v. van mensen met een zintuiglijke beperking of bij verzorgingssituaties)* en dus misbruik maken van de functionele relatie tot de sporter.

Ad 6. Uitgangspunt is dat de sporter het als seksueel intimiderend ervaart. Bijvoorbeeld:

- bij begroeting of afscheid te lang de hand vasthouden;
- iemand *express vasthouden* of naar je toe trekken om te kussen;
- zich tegen de sporter aandrukken;
- andere ongewenste en *niet functionele* aanrakingen;

Functionele aanrakingen zijn *mits daar geen misbruik van gemaakt wordt* natuurlijk wel toegestaan. De begeleider moet er dan voor zorgen dat daar waar lichamelijk contact noodzakelijk en functioneel is, dit contact of deze aanraking

nooit verkeerd –in de zin van seksueel intimiderend - kan worden geïnterpreteerd.

7. Een begeleider zal tijdens training(stages), wedstrijden en reizen gereserveerd en met respect omgaan met een sporter en de ruimten waarin de sporter zich bevindt, zoals de kleed- of hotelkamer *dan wel tijdens verzorgingssituaties*.

Ad 7. Gereserveerd en met respect omgaan met een sporter betekent bijvoorbeeld dat:

- de begeleider en de sporter bij voorkeur niet met z'n tweeën op reis gaan, maar met bijvoorbeeld een extra begeleider of meerdere sporters
- de begeleider en sporter niet op één kamer slapen (*Uitzondering wordt gemaakt voor hen bij wie dat vanwege de benodigde zorg niet anders kan, slechts alleen dan wanneer dat met beider toestemming gebeurt*);
- de sporter bij voorkeur niet alleen thuis of op de kamer van de begeleider wordt ontvangen voor b.v. gesprekken of overleg.

Gereserveerd en met respect omgaan met de ruimtes waarin de sporter zich kan bevinden, betekent dat de sporter zich daar veilig moet voelen, zijn privacy gewaarborgd is en sociale controle niet uitgesloten. Hierbij kan onder andere gedacht worden aan:

- de deur open laten staan na het binnentreden, tenzij duidelijk is dat beiden behoefte hebben aan een zekere privacy
- het niet zonder aankondiging de kleed- of hotelkamer betreden.
- gesprekken dan wel overleg met een sporter niet in de kleedkamer of de hotelkamer houden, maar in een niet intieme ruimte. Een uitzondering wordt gemaakt voor het coachen tijdens wedstrijden: dan is het veelal noodzakelijk zich ergens rustig terug te trekken.

8. Een begeleider heeft de plicht een sporter te beschermen tegen schade en (machts)misbruik als gevolg van seksuele intimidatie. Daar waar bekend of geregeld is wie de belangen van de (jeugdige) sporter behartigt, is de begeleider verplicht met deze personen of instanties samen te werken opdat zij hun werk goed kunnen uitoefenen.

Ad 8. Binnen zijn mogelijkheden heeft de begeleider de verantwoordelijkheid voor de veiligheid van de sporter. De begeleider neemt daarvoor de redelijke en noodzakelijke maatregelen ter voorkoming van (lichamelijke en geestelijke) schade en misbruik door derden veroorzaakt door seksuele intimidatie.

De begeleider zal moeten samenwerken met of het verstrekken van informatie aan bijvoorbeeld jeugdconsulenten, ouders, vertrouwenspersonen of contactpersonen.

De begeleider zal feiten van vertrouwelijke aard, aan hem toevertrouwd, te allen tijde dienen te respecteren. Er zullen slechts mededelingen aan derden worden gedaan, indien enigszins mogelijk in overleg met de sporter, wanneer de begeleider ervan overtuigd is dat de belangen van de sporter of zijn omgeving hiermee gediend zullen zijn.

9. Een begeleider zal een sporter geen (im)materiële vergoedingen geven met de kennelijke bedoeling tegenprestaties te vragen. Ook een begeleider aanvaardt geen financiële beloning of geschenken van een sporter die in onevenredige verhouding tot de gebruikelijke dan wel afgesproken honorering staat.

Ad9. Door vergoedingen dreigt de objectiviteit van het handelen van de begeleider dan wel van de sporter in het gedrang te komen. Hierdoor kan een voedingsbodem ontstaan voor seksuele intimidatie en seksueel misbruik.

10. De begeleider onthoudt zich van seksueel getinte verbale intimiteiten.

Ad 10. Hierbij kan gedacht worden aan:

- seksueel getinte opmerkingen en insinuaties, zoals grove taal en schuine moppen, onder het mom van 'dat moet kunnen'
- het stellen van niet functionele vragen over het seksleven van de sporter.

11. *Men dient de persoonlijke grenzen van elkaar te respecteren en de grenzen van het professioneel gedrag niet te overschrijden.*

Ad 11. Onder professioneel wordt verstaan de kwaliteit van het handelen, overeenkomstig de geldende standaard en opleiding (dus niet of er al dan niet wordt betaald voor de werkzaamheden)

12. Een begeleider zal er actief op toezien dat bovenvermelde regels worden nageleefd door iedereen die bij een sporter betrokken is. Indien hij gedrag signaleert dat niet in overeenstemming is met deze regels, zal hij de betreffende persoon daarop aanspreken en heeft hij/zij de plicht dit te melden bij de contactpersoon van Gehandicaptensport Nederland.

Ad 12. De begeleider heeft een voorbeeldfunctie. Hij zal maatregelen moeten nemen op het moment dat hij grensoverschrijdend gedrag constateert. In eerste instantie dient hij de betreffende persoon erop aan te spreken. In tweede instantie het bevoegd gezag, het bestuur van de vereniging of sportbond, in te lichten (dit gebeurt via de contactpersoon). De sporter zal ook geholpen moeten worden door hem bijvoorbeeld te verwijzen naar een vertrouwenspersoon of te helpen bij het indienen van de klacht.

13. In die gevallen waarin de gedragsregels niet (direct) voorzien, ligt het binnen de verantwoordelijkheid van begeleider in de geest hiervan te handelen.

Ad 13. Dit betekent dat de begeleider ook alert moet zijn op gedragingen die niet direct seksueel intimiderend zijn, maar wel als grensoverschrijdend worden ervaren. Ook in dat geval dienen door hem passende maatregelen te worden genomen, zoals het aanspreken van de betreffende persoon.

14. Het in strijd handelen met het bepaalde in dit reglement levert een overtreding op die met inachtneming van het tuchtreglement *en het klachtenreglement seksuele intimidatie* kan worden gestraft.

4. Verantwoordelijkheid van de begeleider

De sportbegeleider heeft naast een sportieve taak ook een (weliswaar gedeelde) opvoedkundige opdracht. Hij is mede verantwoordelijk voor de veiligheid, gezondheid en het welzijn van de (jonge) sporter en voor diens ontwikkeling naar zelfstandigheid. Daarbij moet de begeleider de persoonlijke grenzen van de sporter respecteren en de grenzen van professioneel gedrag niet overschrijden. Ook moet een begeleider de sporter ondersteunen in het stellen van grenzen naar anderen toe.

“mag ik ze dan geen aai meer over hun bol geven?”

De omgang tussen mensen en het lichamenlijk contact bij het sporten laten zich niet tot in detail regelen *zeker niet binnen de sport voor mensen met een beperking die dat lichamenlijke contact soms alleen al nodig hebben als vorm van hulp*. Dat is ook niet de bedoeling van de gedragsregels. Lichamenlijk contact kan functioneel zijn en een ‘aai over de bol’ motiverend en prettig. Aanrakingen en bijvoorbeeld het geven van complimentjes moeten geen taboe worden in de sport.

De gedragsregels zijn richtlijnen voor de begeleider, waarmee seksuele intimidatie kan worden voorkomen. Ze geven de grenzen aan van het handelen. Ze fungeren als toetssteen voor het gedrag van begeleiders en sporters in concrete situaties. Ze nodigen uit tot nadenken en discussiëren over het eigen handelen en dat van anderen in de sportomgeving.

5. Verantwoordelijkheid van de sporter

Ook sporters onderling dienen de grenzen van elkaar te respecteren en seksuele intimidatie te voorkomen. Deze gedragsregels geven daarbij de richtlijnen aan, de grenzen van het handelen en vormen de toetssteen voor het gedrag in concrete situaties.

6. Hoe te handelen bij overschrijving van de regels?

De begeleider moet zich realiseren dat hij een voorbeeldfunctie heeft. Als hij grensoverschrijdend gedrag signaleert, dient hij maatregelen te nemen. Ook een sporter die grensoverschrijdend gedrag signaleert dient dit te melden.

Wat zijn de mogelijkheden?

- de betreffende persoon op zijn gedrag aanspreken
- het bevoegd gezag (contactpersoon-si) van Gehandicaptensport Nederland inlichten (in overleg met het slachtoffer). Zie telefoonnummers hieronder
- een officiële klacht indienen bij het bevoegd gezag van Gehandicaptensport Nederland (in overleg met het slachtoffer)
- aangifte doen bij de politie (in overleg met het slachtoffer) indien er een strafbaar feit is gepleegd
- het slachtoffer wijzen op het NOC*NSF meldpunt seksuele intimidatie in de sport en op de mogelijkheid van het krijgen van ondersteuning van de NOC*NSF sportvertrouwenspersonen (via de contactpersoon of rechtstreeks).

Voor het melden van grensoverschrijdend gedrag kunnen sporters op werkdagen tussen 10.00 en 18.00 uur telefoneren met de contactpersoon seksuele intimidatie van Gehandicaptensport Nederland, Pepita Philipsen, op tel. 06 - 22 86 86 01 (hierop kunt u ook sms-en) dan wel per e-mail contactpersoon-si@nebasnsg.nl (wordt aan het einde van iedere werkdag gecheckt). Sporters met een auditieve beperking die een teksttelefoon nodig hebben, kunnen ook bellen via teleplus, tel. 0900 - 84 10.

Het personeel van Gehandicaptensport Nederland kan tevens contact opnemen met vertrouwenscontactpersoon Han de Jong: 030-6597352 of 06-1334 0734, dan wel per email h.de.jong@Nebasnsg.nl (aanwezig op woensdag en vrijdag).

Het meldpunt seksuele intimidatie van NOC*NSF, tel. 0900 – 202 55 90, is dag en nacht bereikbaar, ook in het weekend en op feestdagen. Daar kunt u terecht voor de directe ondersteuning van de sportvertrouwenspersonen. De gegevens van de sportvertrouwenspersonen zijn ook te vinden op www.sport.nl.

7. Informatie

Voor vragen over het Gehandicaptensport Nederland beleid ten aanzien van seksuele intimidatie kunt u contact opnemen met de contactpersoon-seksuele intimidatie van Gehandicaptensport Nederland op tel. 030 - 659 73 00 (maandag en donderdag).